

УДК 343.9

DOI 10.37566/2707-6849-2020-4(33)-7

Наталія КРУСІР,
*провідний спеціаліст відділу документального
забезпечення Господарського суду Миколаївської області*

КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ БУЛІНГУ, ЙОГО ВИДИ, ОЗНАКИ ТА СПОСОБИ ЗАПОБІГАННЯ

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку українського суспільства соціальні відносини зазнають змін, які мають не лише позитивний, а й негативний характер. Зокрема, надзвичайно гостро постає проблема агресивної поведінки в колективах, найчастіше ця проблема спостерігається серед дітей та підлітків. Кількість фіксованих випадків булінгу зростає, що призводить до низки психологічних, медичних та інколи фізичних наслідків. Доволі часто булінг проявляється в реальному житті у вкрай жорсткій формі, з проявом агресії та імпульсивності, що виливається в масове побиття та катування, які, до того ж, знімаються на відео й поширюються у вільному доступі в мережі інтернет. Головними дійовими особами таких відео зазвичай є діти віком 12–18 років.

На жаль, буття покоління, яке є нашим майбутнім, насправді супроводжує багато проблем, тож суспільство має приділити формуванню його свідомості особливу увагу, аби різні його групи згодом не стали небезпечними для суспільства. На думку А. Жебрової, «насильницькі злочини неповнолітніх за ступенем суспільної небезпеки та тяжкістю заподіюваних наслідків перевершують інші кримінальні прояви в підлітковому середовищі. Вони завдають величезної, часом непоправної шкоди суспільству» [1].

Незважаючи на прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» від 18 грудня 2018 року, запобігання та профілактика булінгу, особливо щодо дітей, залишається,

на жаль, на низькому рівні. Практика застосування згаданого Закону свідчить, що законодавство потребує подальшого вдосконалення.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Булінг – явище глобальне й досліджується вченими багатьох країн: США, Великої Британії, Канади, Норвегії, Нідерландів та ін. Поглиблено проблему насильства та булінгу досліджували такі зарубіжні вчені, як Д. Ольвеус, А. Пікас, П. Рендолл, Д. Лейн, Е. Мунте, Д. Таттума, Л. Кішлі та ін.

Дослідження вітчизняних науковців спираються переважно на зарубіжний досвід. Зокрема, проблему насильства на сучасному етапі розробляють українські вчені О. Дроздов, В. Ролінський, С. Бурова, М. Дмитренко, О. Лавриненко, В. Панок, В. Синьов та ін. Теоретичні питання прояву та профілактики кібербулінгу досліджували у своїх роботах С. Лімбер, Р. Ковальські, П. Агатстон, Л. Найдьонова, А. Жеброва, Н. Дайнека, Є. Кулік, М. Робін, П. Ланган, О. Лапа, О. Резникова та ін. Проте саме в українській правничій літературі юридичний склад булінгу як кримінального проступку не був досліджений.

Мета публікації. Метою публікації є визначення поняття булінгу, його основних ознак, видів, детермінантів. Визначення наслідків булінгу. Розкриття поняття кібербулінгу, прирівнювання його до злочину. Викладення пропозицій і рекомендацій щодо вдосконалення законодавства у сфері кримінально-правового захисту від булінгу, запобігання появі його причин, наслідків та недоліків законодавчого врегулювання.

Виклад основного матеріалу. Аналіз психологічних проблем, що породжують булінг, відстежується з середини 70-х років ХХ століття. Уперше булінг як масове, вікове явище прояву шкільного знуцання і дитячої жорстокості було проаналізоване у Швеції, потім у європейських країнах, зокрема Великій Британії, Норвегії, Литві, Іспанії, Ірландії, Португалії, Нідерландах, а також Канаді, США, Австралії, Японії. Перші публікації з проблеми шкільного цькування з'явилися ще у 1905 році. Ґрунтовніші дослідження належать уже названим скандинавським та британським ученим. На початку 90-х років ХХ століття проблема булінгу почала вивчатись у США. Центральне місце в розвитку теорії булінгу посіла робота Д. Ольвеуса (Olweus) (1978). Розроблена автором модель булінгу в освітньому середовищі стала основою подальшого вивчення проблеми.

Хвиля активності у вивченні проблематики булінгу, на думку Л. Деркач, припадає на період 2010–2018 років у зв'язку з появою сучасних гаджетів, з'являється кібербулінг, тобто агресія в Інтернеті [2].

Термін «булінг» (bullying) у перекладі з англійської означає цькування, залякування, знуцання. Саме поняття булінг розуміється окремими авторами по-різному і дається різна кваліфікація його видів. Норвезький психолог Д. Ольвеус 1993 року опублікував значення поняття «булінг» у середовищі дітей і підлітків, яке стало загальноприйнятим – це навмисна, систематично повторювана агресивна поведінка, що ґрунтується на нерівності соціальної влади або фізичної сили [3].

О. Морозов, Д. Булда та М. Бородаєва визначають булінг як агресивне переслідування одного з членів колективу іншими членами колективу або його частиною [4, с. 262– 263].

Т. Доукіна визначає булінг як агресивну поведінку однієї людини щодо іншої з метою заподіяти останній моральну або фізичну шкоду, принизити і в такий спосіб утвердити свою владу [5].

Найчастіше булінг проявляється серед дітей і підлітків у шкільному середовищі і має найбільш негативні наслідки, тому найбільша увага психологів та науковців, що вивчають це явище, приділена саме булінгу в шкільному середовищі.

Отже, підсумовуючи визначення з різних джерел, можна сказати, що булінг – це агресивна, навмисна, систематично повторювана поведінка в колективі, спрямована на приниження та завдання фізичної та психологічної шкоди або примушування до вчинення певних дій одному з членів колективу іншими членами або його частиною.

Найпоширенішими видами булінгу є:

- фізичний (штовхання, підніжки, зачіпання, бійки, нанесення тілесних ушкоджень);
- психологічний (поширення образливих чуток, ізоляція, ігнорування, погрози, жарти, маніпуляції, шантаж);
- економічний (крадіжки, пошкодження чи знищення одягу та інших особистих речей, вимагання грошей);
- сексуальний (принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, прізвиська та образи сексуального характеру, зйомки в перевдягальнях, сексуальні погрози, жарти).

Можна виділити основні ознаки булінгу:

- є тривалим процесом, а не окремим актом;
- завдається фізична чи психологічна шкода, переважно жертві;
- вчиняється з певною метою;
- здійснюється навмисно;
- відсутні ознаки самозахисту;
- порушуються права і свободи жертви.

У Законі України «Про освіту» перелічено такі типові ознаки булінгу (цькування):

- систематичність (повторюваність) діяння;
- наявність сторін – кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі (за наявності);
- дії або бездіяльність кривдника, наслідком яких є заподіяння психічної та/або фізичної шкоди, приниження, страх, тривога, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника та/або спричинення соціальної ізоляції потерпілого [6].

Особливої уваги, на мою думку, потребує дослідження такого виду булінгу, як кібербулінг. Це не просто «оцифрований» вид цькування, а самостійний вид переслідування людини, який має цілу низку специфічних особливостей та набуває дедалі більшого масштабу через поширення у соціальному житті ролі комунікаційних

технологій: телефонного зв'язку, Інтернету та соціальних мереж. Тенденції свідчать, що людина проводить дедалі більше часу у віртуальному просторі.

Узагальнюючи визначення науковців, які вивчають це явище, можна сказати, що кібербулінг – це умисні дії, що скоюються однією особою або групою осіб стосовно іншої особи, через електронні засоби комунікації, з метою завдання шкоди, що можуть здійснюватися напряду або анонімно й призвести до низки негативних наслідків у результаті тиску, залякування, переслідування.

Неурядова громадська організація «Український інститут дослідження екстремізму» для розуміння цього нового виду булінгу звертає увагу на такі види інтернет-переслідувань, які зустрічаються у віртуальному просторі:

1. *Перепалки (флеймінг)* – сварки, що виникають на дискусійних майданчиках Інтернету (форуми, загальні чати).

2. *Гіпернапад* – атака образливих повідомлень, які мають подібний зміст (тобто одне й те ж звинувачення) і здійснюються з різних джерел (акаунтів) на одну жертву.

3. *Ізоляція* – виключення особи з груп, ігнорування її повідомлень та в найслабшому вигляді – відповідати зі значною затримкою. Цей тип булінгу близький до гіпернападу, але має «пасивний характер».

4. *Дратування (тролінг)* – написання коментарів, повідомлень, розміщення інформаційного контенту з метою провокувати дитину на емоційну перепалку. Мета тролінгу стимулювати інших учасників до дій чи заяв, на які б вони не пішли за інших обставин.

5. *Поширення чуток та неправдивих відомостей через Інтернет.*

Враховуючи анонімність (безвідповідальність) та широку аудиторію чуток:

а) розповсюджуються значно швидше, ніж у реальності;

б) можуть бути жорстокішими;

в) засоби коригування медіапродуктів («фотошоп») дають змогу підтверджувати такі чулки фейковими зображеннями. Таким чином, чулки можуть отримати і фейкове підтвердження та мати широку аудиторію, що ускладнює протистояння їм.

6. *Самозванство* – видавання себе за певну особу шляхом злому її акаунту з метою:

а) написання гнівних повідомлень усім знайомим з адресної книги, тим самим викликавши конфлікт зі знайомими та друзями жертви;

б) розповсюдження (перепост) на сторінці жертви інформаційного продукту, який би ображав реального власника акаунту;

в) викрадення та використання приватного листування для шантажу чи поширення з метою дискредитувати власника акаунту.

7. *Шахрайство* – виманювання персональної інформації з метою отримання коштів особи – йдеться як про номери банківських карток, так і про інтимні фото з метою подальшого шантажу чи викладення їх у мережі.

8. Використання інтернет-спілкування для подальшого застосування жертвою певних дій, які матимуть негативне для неї значення у реальності. У цьому виді кібербулінгу виокремлюються такі крайнощі:

а) кібергрумінг – входження у довіру з метою використання її у сексуальних цілях;

б) доведення дитини до самогубства – тобто через групи смерті від дитини вимагається здійснити низку дій, остання з яких має бути задокументована. Таким чином, збільшується кількість переглядів та фактично дитячу смерть використовують у різних цілях.

9. *Xenileping* – зйомка та викладання відеороликів з насиллям. Розрізняють постановочне та реальне відео, у якому застосовується булінг [7].

Аналізуючи різні джерела, можна дійти висновку, що основними детермінантами булінгу є:

- боротьба за лідерство;
- агресивність і віктимність;
- наявність у жертви психічних і фізичних вад;
- жорстоке поводження батьків та відсутність їхньої уваги до дитини;
- тотальне замовчування про випадки булінгу;
- відсутність або невеликий досвід ефективного розв'язання проблеми агресії та насильства на практиці;
- низький рівень професійної компетентності працівників соціальної та освітньої сфери;
- відсутність загальнодержавної програми з протидії та запобігання булінгу [8].

Наслідки булінгу можуть бути різними. Особливо негативні наслідки спостерігаються серед дітей – підлітків, адже це період перегляду соціальних стереотипів та засвоєння нових. Це вік фізичних, особистих, а також психологічних і соціальних змін. Деякі науковці дотримуються думки, що діти-булери у майбутньому можуть стати злісними правопорушниками, вбивцями та насильниками. Вивчення різноманітних досліджень засвідчує, що булінг можна вважати першим кроком до злочинної поведінки. 60 відсотків із тих, кого було визначено кривдником у 6–9 класах, мали хоча б одну судимість до 24 років, а 35–40 відсотків скоїли три або більше тяжких злочинів до досягнення 25-річного віку [7].

Одним із найтяжчих наслідків булінгу, виходячи з численних досліджень, є підвищення ризику розвитку суїцидальної поведінки у жертв цькування. Деякі жертви знущань настільки страждають, що закінчують або намагаються покінчити життя самогубством. Буліцид (від англ. *bullycide*) – поняття, яке означає вчинення самогубства жертвами знущань з метою припинення страждань. Дослідження показують, що не тільки жертви знущань вдаються до самогубства, але часто й кривдники, причому вже в дорослому віці. На початку 80-х років у Норвегії сталося кілька випадків самогубства хлопчиків, які були жертвами жорстоких знущань. Ці трагічні події мобілізували країну на започаткування загальнонаціональної програми боротьби з булінгом [9].

На сьогодні важко визначити, чи вважається булінг фактичним доведенням до самогубства та чи підпадають такі дії під покарання за ст. 120 Кримінального кодексу України (далі – КК України), але 8 лютого 2018 року Верховна Рада прийняла закон, яким внесено поправки до КК України за ст. 120 «Доведення до самогубства». Тепер частина перша цієї статті сформульована так: «Доведення особи до самогубства або до замаху на самогубство, що є наслідком жорстокого з нею поводження, шантажу, систематичного приниження її людської гідності або систематичного протиправного примусу до дій, що суперечать її волі, схиляння до самогубства, а також інших дій, що сприяють вчиненню самогубства, – караються обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк» [10]. Отже, можна сказати, що будь-які діяння, які впливають на людину шляхом тиску та шантажу, в тому числі й через мережу Інтернет, також вважаються кваліфікуючою ознакою, завдяки якій особа може бути притягнута до кримінальної відповідальності.

Сучасна Україна лише на початку шляху в боротьбі проти булінгу і, на мою думку, на порядку денному на загальнодержавному рівні повинно обов'язково стояти питання вдосконалення законодавства у сфері запобігання та протидії булінгу. Вважаю, потрібні такі дії:

1. Прийняти в кожному регіоні комплексну програму протидії та запобігання булінгу. Такі регіональні програми розробляються в рамках реформи децентралізації, і має йти фінансування з місцевого бюджету. Для фінансування та мобільного реагування на прояви булінгу можна було б залучати і ресурси зарубіжних інвесторів.

2. Широке розповсюдження через ЗМІ та мережу Інтернет інформації про те, що таке булінг, його прояви, та те, як протидіяти насильству та знущанням, куди звертатися за допомогою.

3. Створення гарячих ліній та безкоштовних мобільних онлайн-додатків для жертв і спостерігачів булінгу, де можна анонімно розповісти про ситуацію, в якій опинилася людина, та отримати професійну допомогу психологів, спеціалістів, юристів.

4. Необхідна підготовка педагогів, психологів до роботи з булінгом у загальноосвітніх школах та інших освітніх закладах із залученням представників правоохоронних органів, членів громади та навіть церкви.

5. Часто булінг фактично переростає в катування з наявністю всіх ознак складу цього злочину, за винятком суб'єкта. Діти-булери до 16-ти років, які вчинили дії, що утворюють склад катування, не несуть кримінальної відповідальності за ст. 127 КК України, оскільки в ч. 2 ст. 22 КК України цей злочин не передбачено в переліку тих, кримінальна відповідальність за які настає з 14-ти років. З огляду на наявну в Україні практику, найчастіше дії булерів кваліфікують як хуліганство (ст. 296 КК України). Тому доцільно було б внести зміни до Загальної частини КК України, у розділі III «Злочин, його види та стадії», а саме: в ч. 2 ст. 22 внести ст. 127 КК

України. Адже якщо порівняти два поняття «катування» та «булінг», то очевидно, що вони мають спільні риси.

Відповідно до ст. 128 КК України катування – це умисне заподіяння сильного фізичного болю або фізичного чи морального страждання шляхом нанесення побоїв, мучення або інших насильницьких дій з метою примусити потерпілого чи іншу особу вчинити дії, що суперечать їх волі, у тому числі отримати від нього або іншої особи відомості чи визнання, або з метою покарати його чи іншу особу за дії, скоєні ним або іншою особою чи у скоєнні яких він або інша особа підозрюється, а також з метою залякування чи дискримінації його або інших осіб [10].

У ст. 173-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення булінг (цькування) – діяння (дії або бездіяльність) учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі з застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого [11]. Булінг, як і катування, є насильством, що має умисний характер та вчиняється з певною, визначеною метою (залякати, примусити у чомусь зізнатися або покарати за вчинення якогось діяння тощо). З огляду на спільність ознак цих діянь, загрозу життю та здоров'ю людини, а також вік підлітків, які останнім часом найчастіше стають булерами, потрібно прирівняти окремі види булінгу до катування. Відтак за ці види булінгу можна притягувати до кримінальної відповідальності осіб, яким виповнилося 14 років.

Висновки. Отже, булінг – це агресивна, навмисна, систематично повторювана поведінка в колективі, спрямована на приниження та заподіяння фізичної та психологічної шкоди одному з членів колективу іншими членами або його частиною. Переважно має місце в організованих колективах. Це явище є небезпечним, у деяких випадках має важкі наслідки для всіх учасників. Одним із найтяжчих наслідків булінгу є буліцид. Буліцид (від англ. *bullycide*) – поняття, яке означає вчинення самогубства жертвами знущань з метою припинення страждань. Дослідження свідчать, що не тільки жертви знущань вдаються до самогубства, але часто й кривдники, причому вже в дорослому віці.

Особливо поширеним стає такий вид булінгу, як кібербулінг. Кібербулінг – це умисні дії, що скоюються однією особою або групою осіб стосовно іншої особи, через електронні засоби комунікації, з метою завдання шкоди, що можуть здійснюватися напряму, або анонімно й можуть призвести до низки негативних наслідків у результаті тиску, залякування, переслідування. На жаль, в Україні досі немає чіткого наукового та законодавчого визначення поняття «кібербулінг» та його виявів (форм).

З огляду на наявну в Україні практику найчастіше дії булерів кваліфікують як хуліганство (ст. 296 КК України). Для протидії та запобігання цьому негативному явищу в Україні потрібно удосконалити законодавство, яке б чітко регулювало це питання та посилити відповідальність за прояви булінгу, а також вжити низку заходів для запобігання цьому явищу на загальнонаціональному, спеціально-кримінологічному

та індивідуальному рівнях. Окрім того, необхідно розглянути можливість кримінально-правової відповідальності за вчинення булінгу дітей, які досягли 14 років. Адже закріплення такої відповідальності в КК України могло б стати одним із інструментів запобігання та протидії булінгу.

Перелік використаних джерел

1. Жеброва А. О. Булінг як різновид катувань серед неповнолітніх. URL: <http://www.nusta.edu.ua/wp-content/uploads/pdf>
2. Деркач Л. М., Горач Л. В. Проблема булінгу та сором'язливості в сучасному українському освітньому просторі: крос-культурний аспект. Міжнародний науковий вісник. Вип. 2 (18). Ужгород, 2018. С. 48–59.
3. Olweus D. *Bulling at school: what we know what we can do* / Olweus D. Malden, MA: Blackwell Publishing, 1993. URL: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/pits.10114/abstract>
4. Морозов О. А., Булда Д. А., Бородаєва М. В. Особенности буллинга и мобинга в России. Актуальные проблемы авиации и космонавтики. 2010. № 6. С. 262–263.
5. Докукина Т. В. Буллинг – травля в школе. Офиц. сайт ОО «Беларусская организация врачей». URL: http://belasma.gippokrat.by/bottom_news_block/children/bulling-v-shkolah/index.htm
6. Про освіту: Закон України в редакції від 16.01.2020 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
7. Український інститут дослідження екстремізму. Дослідження «Стоп шкільний терор. Профілактика та протидія булінгу». URL: <http://uire.org.ua/wpcontent/uploads/2017/11/Doslidzhennya-buling.pdf>
8. Докторович М. Шкільний мобінг: зміст, чинники та шляхи подолання. Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції: Дитинство без насилля: суспільство, школа і сім'я на захисті прав дітей / заг. ред. проф. О. Кікінежді. Тернопіль: Стереарт, 2014. С. 165–167.
9. Король А. Причини та наслідки явища булінгу. URL: https://rescentre.org.ua/images/Uploads/Files/poperedzhenya_dl/buling_article.pdf
10. Кримінальний кодекс України: Кодекс від 05.04.2001. № 2341-III. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
11. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України в редакції від 01.03.2020 № 80731-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

References

1. Zhebrova A. A. *Bullying as a form of torture among minors*. URL: <http://www.nusta.edu.ua/wp-content/uploads/pdf> [ukr.]
2. Derkach L. M., Gorach L. V. *The problem of bullying and shyness in the modern Ukrainian educational space: a cross-cultural aspect*. *International Scientific Bulletin*. Issue 2 (18). Uzhhorod, 2018. pp. 48–59. [ukr.]

3. Olweus D. *Bulling at school: what we know what we can do* / Olweus D. – Malden, M. A.: Blackwell Publishing, 1993. access mode: URL: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/pits.10114/abstract> [engl.]
4. Morozov O. A., Buld D. A., Borodaeva M. V. *Features of bullying and mobbing in Russia. Actual problems of aviation and cosmonautics.* 2010. No. 6. S. 262–263 [russ.]
5. Dokukina T. V. *Bullying – bullying at school.* Office. site of the NGO «Belarusian Organization of Doctors». Access mode: URL: http://belasma.gippokrat.by/bottom_news_block/children/bulling-v-shkolah/index.htm [russ.]
6. *Law of Ukraine «On Education» in the wording of 16.01.2020 № 2145-VIII.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [ukr.]
7. *Ukrainian Institute for the Study of Extremism. Research «Stop school terror. Prevention and counteraction to bullying».* URL: <http://uire.org.ua/wpcontent/uploads/2017/11/Doslidzhennya-buling.pdf> [ukr.]
8. *Dokorovych M. School mobbing: content, factors and ways to overcome. Proceedings of the International scientific-practical conference: Childhood without violence: society, school and family to protect the rights of children / for ag. ed. prof. O. Kikinezhdі. Ternopil: Stereoart, 2014. P. 165–167.* [ukr.]
9. *Korol A. Causes and consequences of bullying.* URL: https://rescentre.org.ua/images/Uploads/Files/popperedzhenya_dl/buling_article.pdf; [ukr.]
10. *Criminal Code of Ukraine: Code of 05.04.2001. № 2341-III. Verkhovna Rada of Ukraine.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> [ukr.]
11. *Code of Ukraine on Administrative Offenses: Law of Ukraine as amended on 01.03.2020 № 80731-X.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua> [ukr.]

КРУСІР Н. Кримінологічний аналіз булінгу, його види, ознаки та способи запобігання.

У статті досліджуються кримінологічні аспекти явища булінгу, його поняття, ознаки та види. Досліджується співвідношення булінгу та інших форм насильницької поведінки. Аналізуються основні детермінанти, що сприяють вчиненню таких дій. Розглядається один із видів булінгу – кібербулінг, який є формою агресивної, конфліктної поведінки систематичного характеру, що здійснюється за допомогою сучасних інформаційно-телекомунікаційних засобів. Наголошується на проблемі запобігання та протидії булінгу в Україні.

Ключові слова: насильство, булінг, кібербулінг, агресивна поведінка, основні детермінанти булінгу, запобігання, методи протидії булінгу в Україні.

КРУСІР Н. Криминологический анализ буллинга, его виды, признаки и способы предотвращения.

В статье исследуются криминологические аспекты явления буллинга, его понятие, признаки и виды. Исследуется соотношение буллинга и других форм насильственного поведения. Анализируются основные детерминанты,

способствующие совершению таких действий. Рассматривается один из видов буллинга – кибербуллинг, который является формой агрессивного, конфликтного поведения систематического характера, осуществляется с помощью современных информационно-телекоммуникационных средств. Акцентируется на проблеме предотвращения и противодействия буллингу в Украине.

Ключевые слова: насилие, буллинг, кибербуллинг, агрессивное поведение, основные детерминанты буллинга, предотвращение, методы противодействия буллинга в Украине.

KRUSIR N. Criminological analysis of bullying, its types, signs and methods of prevention.

The article is devoted to the study of the criminological side of such a phenomenon as bullying, its concepts, signs and types. The historical development of the study of the concept of «bullying» is traced. The research of various scientists in the field of studying such a phenomenon as bullying is analyzed. The relationship between bullying and other forms of violent behavior is investigated. The main determinants that contribute to such actions are analyzed.

One of the types of bullying is considered – cyberbullying, which is a form of aggressive, conflict behavior of a systematic nature, carried out using modern information and telecommunications. Lists the types of cyberbullying that occur in cyberspace, as well as the types of behavior that are characteristic of this phenomenon.

The consequences of bullying are described and actions in bullying are compared with actions that qualify under Article 120 «Inducing to suicide» of the Criminal Code of Ukraine and Article 128 «Torture» of the Criminal Code of Ukraine. Discloses a concept such as «Bulicide». Emphasis is placed on the problem of preventing and combating bullying in Ukraine.

The Laws of Ukraine «On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on Countering Bullying (Harassment)» and «On Education» are analyzed to identify actions that qualify as bullying. The administrative responsibility provided for commission of these actions is specified.

To counteract and prevent such a negative phenomenon in Ukraine as bullying, it is proposed to improve the legislation that would clearly regulate this issue and strengthen the responsibility for bullying, as well as take measures to prevent this phenomenon at the national, special criminological and individual levels.

In addition, given the threat to human life and health, as well as the age of adolescents, who have recently become bullying, the common signs of bullying and torture, it is proposed to equate certain types of bullying to torture, and proposed consideration of criminal -legal liability for bullying, children who have reached 14 years.

The best ways to solve the problem of bullying are proposed, considering foreign experience.

Key words: bullying, violence, cyberbullying, criminal liability, counteracting bullying, measures to prevent bullying.